

STĂPÂNITORII CETĂȚII SEVERIN ÎN SECOLUL AL XIV-LEA

Iusztin Zoltan*

Cuvinte cheie: Banatul de Severin, Țara Românească, Regatul Ungariei, Banul de Severin, Instituții Politice.

Keywords: The Banate of Severin, Wallachia, The Hungarian Kingdom, The Ban of Severin, Political Institutions.

Lords of the Fortress of Severin in the 14th Century

(Abstract)

Since its foundation until its abolishment the Banat of Severin represents the hegemonic ambitions of medieval Hungary in the Lower Danube area. For the Romanian Rulers the conquest of Severin fortress, confirmed with the official title, testified their political authority increase against the Hungarian kings. After the disappearance of the first border mark who wanted to be the thirteenth century Banat of Severin, the newly founded province, which carried the same name became an object of dispute between the two neighbors. In fact throughout the fourteenth and fifteenth centuries, for the Hungarians the honor and revenues of the Banat of Severin were limited to the same fortress and the management of the fortress from Timiș-Cerna Channel and those on the Danube, upstream from Severin.

The conquest of the fortress by Romanian rulers was seized by adopting the title of Ban of Severin, thus, testifying the territorial expansion of Wallachia to the western boundary of the Banat Highlands. In the mentioned period the possession of the fortress was divided between the two countries, but with the time, in this dispute intervened the Ottoman Turks.

Potrivit opiniei larg răspândite în literatura de specialitate, primele inițiative ale coroanei maghiare pentru reconstituirea hotarelor de odinioară în partea de sud-est a țării au avut loc în veacul al XIV-lea, dar abia după ce Carol Robert a reușit să reunifice regatul și să suprimă anarhia nobiliară¹.

Contrar acestei premise o mențiune din cronică „*Descriptio Europae Orientalis*” atestă că Severinul constituia, în anul 1308, o provincie a regatului ungar². Se impune totuși o analiză atentă a acestei informații, în contextul în care, după anul 1291, banii de Severin nu mai sunt menționați în rândul baronilor, fapt justificat îndeosebi de ipoteza menținerii stăpânirii tătară în zona Dunării de Jos, până la sfârșitul secolului al XIII-lea³. Nu există indicii despre dimensiunile acestui teritoriu, atribuit Ungariei, însă este destul de evident că în deceniul trei al veacului al XIV-lea, cetatea Severin

aparținea Țării Românești⁴. Până în această perioadă colțul sud-estic al Banatului medieval⁵ fusese pacificat, iar stăpânirea lui Teodor Veyteh și a fiilor săi înlăturată. Însă, în privința cetății Severin izvoarele păstrează tăcerea, situație interpretată ca fiind mărturia ieșirii din sfera de autoritate a coroanei. După unele opinii acest fapt s-ar fi datorat vasalității lui Basarab I, care în baza unui tratat feudal, sugerat de pretinsa suzeranitate a dinastiei angevine asupra Țării Românești⁶, ar fi beneficiat de dreptul de stăpânire asupra întregului ținut al cetății⁷, probabil până în apropierea cursului inferior al Cernei.

Despre apartenența politică a Severinului în această perioadă Maria Holban susținea că maghiarii au pierdut acest teritoriu în favoarea voievozilor români, încă din anii de criză ai domniei lui Ladislau al IV-lea⁸. Desigur, această opinie nu

* Muzeul Național al Banatului, Piața Huniade nr. 1, E-mail: iusztin.z@gmail.com

¹ Engel 1988, 89–132; Kristó 2003, 299–344.

² *Anonymi descriptio Europae Orientalis* apud. Achim 2006, 54.

³ Achim 2008, 132–134, 244–249; 258–259.

⁴ Holban 1981, 106; Engel 1988, harta de la 97–98; Iosipescu 1980, 66–67.

⁵ Despre problemele terminologice vezi: Iusztin 2012, 21–24.

⁶ Holban 1981, 99–101.

⁷ Györffy 1964, 537–545.

⁸ Holban 1962, 315–347; Holban 1967, 3–73; Holban 1981, 106.

a fost confirmată de cercetările ulterioare, care consemnează absența banilor de Severin începând cu anul 1291⁹.

Pe de altă parte inexistența acestor demnitari este justificată de faptul că, în deceniul trei al veacului următor, Carol Robert depunea eforturi pentru cucerirea cetății Mehadia, în stăpânirea căreia ajunge abia în anul 1322. Totuși, teritoriul aflat la sud-est de cetate rămânea în afara autorității sale. Mărturiile în acest sens sunt aduse de soliile trimise voievodului muntean, fructificate doi ani mai târziu prin încheierea unui tratat. În condițiile în care cucerirea Severinului nu era posibilă pe calea armelor, coroana a fost mulțumită cu vasalitatea lui Basarab I, care păstra în continuare Severinul sub formă de feud. De altfel, titlul de castelan al cetății Mehadia, adăugat celorlalte demnități ale lui Dionisie Szécsi, până la finalizarea tratatului suplinea honorul banatului de Severin, dar pe de altă parte trăda intenția regelui de a reface vechile hotare din veacul al XIII-lea¹⁰.

Alți istorici au optat pentru o datare mai largă a acestui eveniment și anume sfârșitul veacului al XIII-lea¹¹. Constantin C. Giurescu specula cu privire la momentul în care Severinul a fost ocupat de Țara Românească, fără a exclude posibilitatea ca această acțiune militară să fi fost realizată de Tihomir¹². Opinia sa este validă dacă acceptăm ipotezele formulate de Petre Panaitescu care considera că perioada în care s-a constituit voievodatul muntean este cuprinsă între moartea hanului Nogai și anul 1324¹³. Însă, tradiția istorică a întemeierii fusese contestată deja la sfârșitul secolului al XIX-lea, de Dimitrie Onciul¹⁴, iar reabilitarea legendei lui Radu Negru, demers datorat lui Gheorghe Brătianu¹⁵, nu a reunit mulți susținători.

Istoriografia mai recentă nu mai acordă credibilitate „descălecatului” de la 1290, în timp ce domnia lui Tihomir este pusă la îndoială, îndeosebi datorită lipsei izvoarelor istorice. Astfel, o concluzie tranșantă privitoare la „*direcția din care s-a realizat constituirea Țării Românești, a detaliilor și cronologiei acestui proces este încă prematură*”¹⁶. Sergiu Iosipescu este mai rezervat în ceea ce pri-

vește impunerea unei date fixe, pentru stabilirea momentului în care Severinul intră în stăpânire românească, dar recunoaște că, de la data menționării ultimului ban și până în anul 1330, orice încercare de reconstituire a statutului politic al cetății este ipotetică¹⁷. Însă, apreciază că poziția Țării Românești și a voievodului Basarab I era fragilă, în contextul contraofensivei angevine și a prezenței tătare la Dunărea de Jos, dar această situație era îngreunată și de „*lenta asimilare a cumanilor din zonele de câmpie, asupra cărora amprenta dominației tătare a fost mai puternică*”¹⁸.

Aceiași document din anul 1324 și scrisoarea papei Ioan al XXII-lea, din anul 1327, sunt considerate dovezi importante de către unii cercetători contemporani, pentru a justifica vasalitatea domnitorului muntean, prin intermediul stăpânirii Severinului¹⁹. Dintr-un alt punct de vedere Adrian Andrei Rusu apreciază, omițând relațiile de suzeranitate, că cetatea împreună cu ținutul său a fost ocupată de Basarab I, într-o acțiune comună cu bulgarii, în urma căreia aceștia au obținut cetatea Gureni, dar nu exclude nici o inițiativă proprie a voievodului, care ar fi avut loc cu puțin timp înaintea campaniei din anul 1330²⁰.

Totuși, tradiția istorică nu a fost dezaprobată în totalitate. Reconstituind indiciile oferite de izvoare Viorel Achim scoate în evidență statutul autonom pe care l-a deținut Oltenia timp de câteva secole în cadrul Țării Românești. Plecând de la această premisă istoricul propune o dublă reunificare: a teritoriilor din dreapta Oltului, inițiativă pornită din zona montană a țării lui Litovoi și extinsă spre ținuturile de câmpie, unde regăsim și cetatea Severinului, urmată apoi de unirea Olteniei cu voievodatul de la Argeș²¹. Din prisma acestui punct de vedere fortificația a fost parte a Țării Românești încă din primul moment al constituirii sale.

În ciuda diverselor interpretări, opiniile redată mai sus sunt de acord în ce privește stăpânirea Țării Românești asupra Severinului înaintea conflictului militar. Neconcordanțele constau în stabilirea momentului în care a avut loc acest eveniment. Din punctul nostru de vedere, deceniul doi al secolului al XIV-lea este mult mai plauzibil pentru plasarea unor acțiuni politico-militare, mai ales că începutul domniei lui Basarab este plasat în aceeași perioadă. La un anumit interval de timp,

⁹ Engel 1996, 32.

¹⁰ Holban 1981, 100–101, 126–129; Kristó 2003, 343; Despre situația politică și suprafața Țării și a Banatului de Severin în secolul al XIII-lea vezi Achim 2008, 82–89; 131–135, 242–247.

¹¹ Ștefănescu 1965b, 415; Giurescu 1973, 276.

¹² Giurescu 2000, 292–293.

¹³ Panaitescu 1969, 305, 308, 310.

¹⁴ Onciul 2006, 131–294.

¹⁵ Brătianu 1945, 93–111.

¹⁶ Iosipescu 1980, 59–60.

¹⁷ Iosipescu 1980, 68–69.

¹⁸ Iosipescu 1980, 68–69.

¹⁹ Halic 2003, 80.

²⁰ Rusu 2005, 476.

²¹ Achim 2008, 264–267.

după anul 1310²², s-au ivit circumstanțele favorabile pentru ocuparea cetății, deoarece Ungaria era măcinată de luptele pentru restaurarea autorității centrale. Astfel, hotarele regatului au rămas în apropierea cetății Severin, care constituise baza politică a demnității omonime, dar care, aparținea, de această dată domnitorului muntean.

Totodată dezagregarea autorității tătare la Dunărea de Jos și procesul de constituire a Țării Românești impune o altă imagine asupra relațiilor româno-maghiare din aceste vremuri. Omisiunea banilor de Severin în perioada 1291–1335 coroborată cu celelalte informații clarifică tot mai mult faptul că cetatea rămăsese în afara autorității coroanei ungare timp de patru decenii.

Recuperarea cetății

În momentul izbucnirii războiului există puține indicii cu privire la relațiile dintre voievod și dinastul angevin. S-a susținut pe baza unor mențiuni din „Cronica Prusiei” că, în anul 1326²³, regatul a fost țința unui raid tătar, pornit dinspre răsărit și respins cu ușurință²⁴. Victoria s-a datorat colaborării dintre oștile transilvane și muntene, așa cum sugerează scrisoarea din data de 1 februarie 1327, trimisă de papa Ioan al XXII-lea comitelui Solomon din Brașov, voievodului Transilvaniei și lui Basarab I²⁵. Regele anticipase ofensiva tătară, împotriva căreia nu sperase în șanse de izbândă, apelul său de ajutor ajungând la curtea papală de la Avignon în urmă cu doi ani. Într-o asemenea situație Carol Robert era mulțumit cu vasalitatea Țării Românești, amenințată la rândul său de același dușman²⁶. Colaborarea dintre cele două țări precum și informația din cronica ritmată al lui Envrî, conform căreia în anii 1337–1338, turcii conduși de begul Aydin i-au înfruntat pe creștini la Chilia²⁷ a condus la presupunerea că, între anii 1324–1328, Țara Românească a desfășurat un adevărat război împotriva Hoardei de Aur, cu sprijin maghiar²⁸.

Ulterior, relațiile cu Ungaria s-ar fi deteriorat. O diplomă regală redactată în octombrie 1329 amintește vechile atacuri ale românilor și ale aliașilor împotriva Mehadii, precum și faptul că Basarab nu mai era menționat ca un dușman la timpul trecut. Mai mult, se afirmă că Țara Românească a

manifestat o rezistență față de prozelitismul catolic, în același timp fiind refugiul mai multor erezii²⁹.

În rândul indicilor care adeveresc atitudinea critică a redactorului „Cronicii Pictate” față de regele angevin se regăsește și aprecierea că Basarab și-a îndeplinit toate obligațiile față de Ungaria, iar Carol Robert nu ar fi avut niciun temei să declanșeze campania de pedepsire³⁰. Istoriografia românească a susținut constant acest motiv, confirmat și de diploma emisă de regele Ludovic I în anul 1351³¹. Însă, ceea ce omite cronicarul este faptul că domnitorul își menținea încă stăpânirea asupra Severinului, astfel că hotarul de sud-est al Ungariei rămânea valea Cernei, situație ce îl nemulțumise pe Carol Robert din momentul primelor tratative cu nou întemeiata Țară Românească³².

Totuși, documentele ulterioare dovedesc că intenția regelui nu s-a rezumat, doar la reconstituirea vechiului patrimoniu al coroanei, ci la ocuparea întregii țări transalpine, pe care voievodul ar fi stăpânit-o ilegal³³. Ocazia se ivește în vara anului 1330, atunci când oștile sârbe înfrâng alianța bulgaro-bizantină la Velbužd, provocând destabilizarea echilibrului de forțe din nordul Peninsulei Balcanice. Potrivit cronicii care redă biografia împăratului sârb Ștefan Dușan, la bătălie ar fi participat voievodul Basarab și detașamente ale „tătarilor negri”³⁴. Dacă prezența acestuia din urmă poate ridica semne de întrebare, aderarea Țării Românești la alianța bulgaro-bizantină nu mai prezintă nicio urmă de îndoială.

Izolarea politică a voievodului, după pierderea aliașilor, precum și ascendentul obținut de Ungaria în chestiunile de politică externă, în urma alianței cu Boemia și Polonia pe de-o parte și criza succesiunii dinastice din Austria pe de altă parte³⁵, asigura granița nordică a regatului, oferind, prin urmare posibilitatea redeschiderii frontului dinspre răsărit. Izvorul principal care prezintă campania militară a regelui angevin împotriva Țării Românești, „Cronica Pictată” consemnează că, în toamna anului 1330, oștile maghiare au cucerit Severinul și cetatea omonimă fără a întâmpina vreo rezistență din partea lui Basarab. Evident prima acțiune a regelui în acest moment al conflictului a fost numirea lui Dionisie Szécsi ca ban de Severin³⁶. Recucerirea fostelor teritorii ale coroanei maghiare

²² Istoria Românilor 2001, 801.

²³ „Anno domnini MCCCXXVI. rex Ungarie de exercitu Tartarorum qui regnum suum depopulaverant, XXX. milia interfecit”.

²⁴ Iosipescu 1980, 72–73.

²⁵ HD I/1, 600–601.

²⁶ Iosipescu 1980, 72.

²⁷ CT 1966, 36.

²⁸ Ștefănescu 1970, 31; Cîmpina – Pascu 1962, 151.

²⁹ Iosipescu 1980, 74, nota 221.

³⁰ SRH I, 494–498.

³¹ HD I/2, 14.

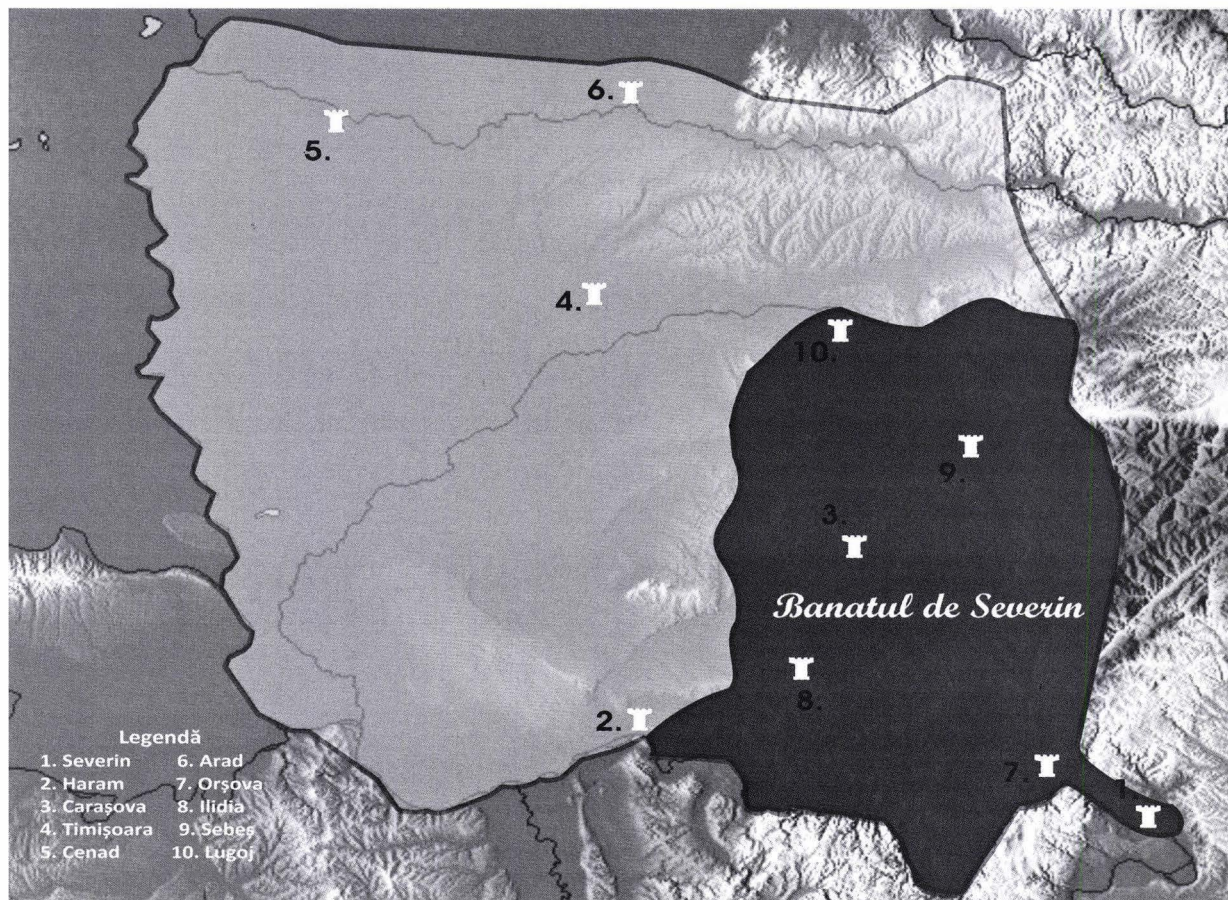
³² Ștefănescu 1970, 31–32.

³³ HD I/2, 35.

³⁴ Iosipescu 1980, 75.

³⁵ Engel et alii 2005, 61–62.

³⁶ SRH I, 497–498.

Harta 1. Banatul de Severin după momentul 1330

este confirmată de un act al lui Carol Robert din anul 1332³⁷. Documentul sugerează că ținutul de odinioară numit Banatul de Severin a fost redobândit odată cu avansarea oștilor, hotarele regatului fiind împinse până pe valea Oltului. În acest moment ar fi avut loc tratativele dintre cele două părți, care eșuează datorită rapacității regelui³⁸. Ulterior recucerirea se dovedește iluzorie, imediat după înfrângerea de la Posada, astfel că însemnarea regelui rezuma practic, doar o etapă a războiului înainte de confruntarea finală. Totuși, nici după încheierea ostilităților, Carol Robert nu a renunțat la politica hegemonică, deoarece oferă honorul Banatului de Severin aceluiași Dionisie Szécsi, dar acesta este menționat constant de izvoare cu titlu de ban, abia din anul 1335.

Însă, vechea formațiune militară nu am mai fost reconstituită integral. Potrivit lui Engel Pál, Banatul de Severin cuprindea, în această perioadă,

doar cetatea Gureni³⁹, obținută în anul 1329, căreia i s-au atașat ulterior, teritoriile cetăților Orșova și Mehadia. Datorită suprafeței mici, honorului i s-ar fi adăugat și conducerea comitatelor Caraș și Cuvin⁴⁰. Controverse rămân și în privința situației politice a cetății Severin, după momentul Posada.

Unele opinii pretindeau că Basarab a reintrat în stăpânirea fortificației după victoria din 1330⁴¹. Pe de altă parte lipsa informațiilor referitoare la cetate au fost interpretate ca fiind indicii ce adevăresc faptul că Severinul a rămas sub autoritate maghiară⁴². Premisa acestei ipoteze pornește de la menționările referitoare la întoarcerea oștilor înfrânte ale lui Carol Robert, pe același drum ce trecea pe lângă cetatea

³⁷ HD I/1, 625: „et quedam confinia regni nostri, que in terra Transalpina, per Bazarab, filium Thocomerri, scismaticum, in nostrum et sacre corone non modicum derogamen detinebantur, adissemus”.

³⁸ SRH I, 497–498.

³⁹ Există indicii că cetatea Gureni fusese cucerită din mâinile bulgarilor și a despotului Mihail Șişman, înainte de anul menționat, deoarece actul care atestă recucerirea sa fusese emis la sfârșitul lunii martie, deci după un anumit timp de la desfășurarea evenimentelor. Despre această cetate Maria Holban considera că nu poate fi stabilit momentul exact în care a intrat în stăpânirea maghiarilor, propunând un interval mai larg de timp, cuprins între anii 1322–1329 (Holban 1981, 99).

⁴⁰ Engel 1996, 32.

⁴¹ Holban 1981, 127, 136;

⁴² Iosipescu 1980, 94.

dunăreană⁴³. Doar retragerea pe ruta inițială poate justifica consemnarea lui Thuróczi despre zăbovirea regelui la Timișoara în drumul său spre Vișegrad⁴⁴.

Ultima ipoteza pare cea mai veridică, în contextul în care, de-a lungul anilor 1335–1359 prezența banilor de Severin este neîntreruptă⁴⁵, dovadă astfel că, nu doar Basarab, ci și urmașul său, Nicolae Alexandru nu au mai deținut cetatea. În ciuda acestui fapt noul Banat de Severin nu mai corespundea cu cel din veacul anterior. Granița sud-estică a regatului era poziționată în dreptul cetății dunărene, comandantul său mulțumindu-se cu gestionarea culoarului Timiș-Cerna și a văii Dunării de la Orșova până la Haram.

Urmașii lui Basarab

După moartea lui Carol Robert relațiile româno-maghiare intră într-o altă etapă diplomatică. S-a susținut ipoteza unei împăcări, materializate prin depunerea omagiului de vasalitate de către Nicolae Alexandru, cu ocazia deplasării lui Ludovic cel Mare în Transilvania. Evenimentul ar fi avut loc în anul 1344 și s-a datorat pretențiilor de suzeranitate ale dinastului angevin, care dorea ocuparea Țării Oltului sau a Făgărașului, domenii stăpânite de voievozii români⁴⁶.

Existența unui asemenea tratat este sugerată de același Thuróczi⁴⁷, dar ipoteza a fost privită cu scepticism de către unii istorici. Maria Holban afirma că Nicolae Alexandru nu avea autoritatea să încheie un asemenea contract, deoarece Basarab I mai trăia în această perioadă⁴⁸. Pe de altă parte s-a susținut că trimiterea prințului român, în anii 1343 sau 1344, la curtea regelui, pentru încheierea unui tratat comun împotriva tătarilor, prilej cu care ar fi depus omagiul, este contestată de actele curiei care certifică inițiativa maghiară în privința relațiilor cu Țara Românească⁴⁹.

Totuși, mărturii elocvente precum proclamația de război împotriva lui Vladislav Vlaicu consemnează atât încălcarea fidelității, cât și a scrisorilor de reconciliere dintre cele două state. Aceste informații documentare sugerează că omagiul a fost depus de Nicolae Alexandru, iar pecetluirea sa a fost probabil consfințită prin căsătoria acestuia cu o nobilă catolică, numită Clara⁵⁰. De asemenea diploma

din anul 1355, care atestă trimiterea episcopului de Oradea, Dimitrie cu scopul de a desfășura tratative cu Alexandru Basarab, îl numește pe domnitor „*wayuodam nostrum Transalpinum*”⁵¹. În baza acestui document s-a afirmat că soliile au avut loc după anul 1345 și nu după moartea lui Basarab I⁵². Însă, importanța diplomei constă în faptul că Nicolae Alexandru este numit fidel al coroanei, atestând existența unor relații feudale între cele două țări. În acest sens este percepută și acțiunea lui Ștefan Dușan care, în anul 1349, a interzis raguzanilor transportul armelor în Ungaria sau în țara lui Basarab⁵³. Colaborarea a fost consfințită și de participarea lui Nicolae Alexandru alături de rege, la luptele victorioase purtate împotriva tătarilor, în urma cărora Țara Românească a ocupat teritoriul aflat între Milcov și Marea Neagră⁵⁴.

Alte puncte de vedere au pretins că Nicolae Alexandru a primit Severinul, după prestarea omagiului de vasalitate. Evenimentul ar fi avut loc în anul 1355⁵⁵, fiind sugerat de faptul că banul a preluat conducerea comitatelor Cuvin și Caraș în același an⁵⁶. Situația amintea de cumularea similară de funcții, de la sfârșitul veacului anterior, astfel că, dacă voievodului i s-a oferit cetatea Severinului, banul maghiar era despăgubit cu extinderea autorității asupra culoarului Timiș-Cerna și valea Dunării. Surprinzător este faptul că începând din acest an demnitatea căreia i s-au atașat onorurile celor două comitate a fost preluată de Marele Comis, Dionisie Lackfi care a păstrat dregătoria până în anul 1359⁵⁷. Însă, cumularea dregătoriilor, fie ele de rang baronial constituia, după cum am mai menționat, o practică cotidiană în cadrul politicii interne a regatului, astfel că această ipoteză prezintă unele neconcludențe.

Prin urmare, cele mai multe mărturii admit existența contractului de vasalitate, încheiat la cumpăna deceniului cinci, prin care Nicolae Alexandru a intrat în posesia cetății Severin în calitate de vasal al coroanei maghiare. Ipoteza rămâne incertă însă, datorită faptului că, în perioada anilor 1342–1359, Banatul de Severin nu a fost vacant. Totuși, constatăm că acești demnitari dețineau castelania Mehadie, iar după 1354 conducerea comitatelor Cuvin și Caraș⁵⁸. Este posibil ca, în contextul asocierii sale la domnie și în baza

⁴³ Pascu *et alii* 2001, 580.

⁴⁴ Benda *et alii* 2001, 169.

⁴⁵ Engel 1996, 32.

⁴⁶ Iosipescu 1980, 94.

⁴⁷ Benda *et alii* 2001, 181.

⁴⁸ Holban 1981, 140–141.

⁴⁹ Papacostea 1988, 28; Pascu *et alii* 2001, 581–582.

⁵⁰ Papacostea 2001, 33.

⁵¹ DRH, D, 60.

⁵² Pascu *et alii* 2001, 582.

⁵³ Ștefănescu 1970, 35.

⁵⁴ Ștefănescu 1970, 39.

⁵⁵ Ștefănescu 1970, 41.

⁵⁶ Engel 1996, 142.

⁵⁷ Engel 1996, 32–33.

⁵⁸ Engel 1996, 143.

relațiilor cordiale dintre cele două țări, regele să-i fi acordat lui Nicolae Alexandru, cetatea Severin ca răsplată pentru efortul său de a menține buna înțelegere între cele două părți. După cum vom vedea, titlul de ban va fi purtat de domnitori chiar și în perioadele în care honorul era ocupat de demnitarii maghiari. Totuși, în pofida acestui fapt nu există nicio dovadă că Basarab I ar fi deținut acest titlu, cel puțin la finalul domniei. Pe de altă parte nu putem omite nici ipoteza că Nicolae Alexandru ar fi obținut cetatea după moartea tatălui său, probabil în anul 1354, atunci când banul maghiar este retribuit cu administrarea comitatelor Caraș și Cuvin.

Cert este că în a doua jumătate a deceniului șase Severinul aparținea domnitorului, iar hotărârea din anul 1359, de adoptare a ortodoxiei prin întemeierea primei mitropolii a țării, cu aprobarea patriarhului de la Constantinopol⁵⁹, a reprezentat dorința de emancipare de sub suzeranitatea coroanei Sfântului Ștefan. De cealaltă parte situația conflictuală a fost semnalată prin declararea vacantă a demnității⁶⁰, ce oferea, totodată, pretextul declanșării războiului. Însă, acesta a fost amânat, în condițiile în care Ludovic era antrenat în războaiele împotriva Veneției și Serbiei⁶¹.

Chiar dacă Nicolae Alexandru nu a devenit stăpân al Severinului în deceniul șase al secolului al XIV-lea, ci puțin mai târziu, urmașul său va moșteni atât titlul de ban, cât și cetatea dunăreană. Însuși Ludovic afirma, la 5 ianuarie 1365, că voievodul Vladislav Vlaicu (1364–1376) ocupase fără învoirea sa tronul Țării Românești, adăugând că este de datoria sa, după cum cereau vechile cutume ale sfinților regi, de a reface patrimoniul țării și de a recupera teritoriile înstrăinate de la cei care s-au răzvrătit împotriva coroanei⁶². Dar, regele nu dorea doar reconstituirea vechilor hotare și granițe odată cu recuperarea Făgărașului, Amlașului sau a cetății Severin⁶³, ci revendica dreptul său asupra țării transalpine⁶⁴. Ulterior planul a fost amânat, iar trupele maghiare s-au îndreptat spre Vidin, ocupând Țaratul lui Ivan Sracimir. Însă, întemeierea banatului de Vidin în același an, a reprezentat o amenințare pentru Țara Românească, determinându-l pe voievod să accepte încheierea unui tratat de vasalitate câteva luni mai târziu⁶⁵. În urma

acestei înțelegeri ținutul Făgărașului și cetatea Severin erau acordate ca feude voievodului care accepta în schimb faptul că autoritatea sa provenea din grația divină și a regelui Ungariei. De altfel, Vladislav Vlaicu este primul domnitor român din perioada căruia s-au păstrat documente în cuprinsul cărora întâlnim titlurile de ban de Severin și duce de Făgăraș⁶⁶.

Din perspectiva maghiară întemeierea banatului de Vidin a însemnat conversia vechii demnități, care nu va mai fi menționată între anii 1365–1369, atât timp cât a existat noua marcă de graniță⁶⁷. Astfel, în schimbul vasalității domnitorul român a fost investit cu titlul de ban al Severinului, care odată obținut va fi perpetuat de urmașii săi. Însă, considerăm că exista deja o tradiție prin care în schimbul unui contract feudal, voievozii români să fie dăruiați de către rege cu titlurile de ban de Severin și duce de Făgăraș, realitate contestată doar de parcimonia izvoarelor.

Politica cordială dintre cele două țări este confirmată și de faptul că domnitorul a acordat primul privilegiu negustorilor din Brașov, în data de 20 ianuarie 1368⁶⁸. În pofida acestei situații, relațiile Țării Românești cu regele angevin s-au deteriorat în același an⁶⁹, datorită sprijinului acordat de voievod Țaratului Sracimir. Ca urmare a ciocnirilor armate din zonă și a reacției dure a localnicilor ortodocși față de misionarii catolici⁷⁰, Ludovic s-a hotărât să atace Țara vasalului său infidel. Invadarea Țării Românești urma să fie realizată din două direcții opuse. Voievodul Transilvaniei avea misiunea de a pătrunde prin nord, în timp ce regele însuși trebuia să treacă Dunărea și să înainteze spre Argeș. Însă, campania militară se dovedește a fi un eșec. Nicolae Lackfi își pierde viața în bătălia de la cetatea Dâmboviței, în timp ce Ludovic asedia fără succes Severinul. Înainte de luna septembrie 1369 s-a ajuns la încheierea unui alt tratat între cele două părți, considerat o variantă lărgită a celui din anul 1366, prin care Vladislav își păstra domeniile dobândite în calitate de voievod⁷¹. Autoritatea și titulatura sa rămănea aceeași: Domn al Țării Românești din mila lui Dumnezeu și a regelui Ungariei, Ban de Severin și Duce de Făgăraș⁷².

Un an mai târziu voievodul pare a uita de îndatoririle față de seniorul său și înfințează, la Severin

⁵⁹ DIR, B, 12–16.

⁶⁰ Engel 1996, 33.

⁶¹ Baumgarten 1902, 1–20, 112–130, 326–346, 428–443; Miklósy 1934, 18–19.

⁶² DRH, D, 78–79.

⁶³ Papacostea 2001, 20–21; Ștefănescu 1969, 42.

⁶⁴ DRH, D, 78–79.

⁶⁵ Ștefănescu 2001, 277.

⁶⁶ DF 246808, DF 277387; DIR, B, 12, 16.

⁶⁷ Engel 1996, 34.

⁶⁸ Ștefănescu 2001, 276.

⁶⁹ DIR, D, 91–94.

⁷⁰ Ștefănescu 2001, 276.

⁷¹ Ștefănescu 2001, 276.

⁷² DF 246234.

a doua mitropolie ortodoxă a țării. Reacția coroanei față de această inițiativă s-a lăsat așteptată, așa cum adevărește o diplomă din anul 1372, care-l numește pe Ludovic I domnul său firesc⁷³. Un alt document al curiei regale, expediat lui Petru Himfy, confirmă că autoritatea domnitorului s-a apreciat în așa măsură încâ garanția sa și a despotului Dobrotici au fost necesare regelui angevin pentru reinstalarea lui Sracimir pe tronul din Vidin⁷⁴.

Fără îndoială inițiativele curajoase ale domnitorului au dus la tensionarea relațiilor și apariția divergențelor care, după unele opinii, ar data din perioada anilor 1372–1373⁷⁵. Primul indiciu este considerat a fi măsura lui Ludovic I de a interzice importul de sare din Țara Românească, adoptată în anul 1373,⁷⁶ urmată la scurt timp de circulara papei Grigore al IX-lea, adresată arhiepiscopului de Strigoni și episcopului Transilvaniei, prin care se cerea anatimizarea tuturor celor care vindeau arme vlahilor și turcilor⁷⁷. Totuși, hotarul sud-estic al regatului se oprea, în acest an, la Orșova, așa cum sugerează scrisoarea expediată de rege, castelanului cetății. Documentul nu păstrează data emiterii, iar în primele corpusuri de documente s-a stabilit că anul emiterii sale este 1382⁷⁸, însă potrivit ultimelor cercetări redactarea sa avusese loc cu nouă ani mai devreme⁷⁹.

Animozitățile au continuat apoi cu fuga unor boieri din Țara Românească, care l-au învinuit pe domn de alianță cu turcii⁸⁰. S-a ajuns la război în urma căruia cetatea Severinului a fost recucerită. Evenimentul a avut loc în anul 1375, atunci când regele a investit un nou ban⁸¹, dar primul document care atestă recuperarea sa a fost scris un an mai târziu⁸². Într-un asemenea context se încadrează promisiunea regelui făcută negustorilor sași în anul 1377, de a-i scuti de dări în teritoriul de la sudul Carpaților Meridionali, dacă va reuși cucerirea Țării Românești⁸³.

Ultimii ani de domnie ai lui Vladislav Vlaicu au fost umbriți de ciocnirile militare cu armatele maghiare, în care se presupune că și-a pierdut viața⁸⁴. Astfel, în momentul urcării pe tron a lui

Radu I (1377–1385), cetatea Severinului nu mai aparținea Țării Românești.

Există și alte opinii precum cea propusă de P. P. Panaitescu, potrivit căreia noul voievod a beneficiat de concesiile coroanei maghiare. Ipoteza sa era întemeiată pe faptul că, în ultimii ani de domnie ai lui Ludovic I au fost înființate episcopiile catolice de Argeș și Severin, simultan cu redeschiderea relațiilor comerciale dintre Țara Românească și Brașov⁸⁵.

Punctele de vedere mai recente susțin un scenariu pesimist, în care Radu I a moștenit situația conflictuală cu Ungaria, pierzând și celelalte feude: Amlașul și Făgărașul. Ca urmare s-a angajat într-un război pentru recuperarea lor, care l-a costat într-un final viața⁸⁶.

Însă, dacă perpetuarea conflictului pare motivată de interdicția regelui din ultimul său an de domnie adresată negustorilor, în privința tranzitului de marfă în Țara Românească⁸⁷, un document din același an atestă existența episcopiei catolice de Severin, ceea ce sugerează unele schimbări în cadrul raporturilor dintre cele două țări. Păstorul noii dioceze era Grigore, care se intitula „*dei Apostolice sedis gratia Episcopus Seurinij et, necnon parcium Transalpinarum...*”⁸⁸. Acesta nu figurează în rândul ierarhilor maghiari⁸⁹, fiind, potrivit titlaturii sale, arhiepiscop de Severin și al întregii Țări Românești. Astfel, superiorul său laic era Radu I, care a redobândit probabil, în schimbul acceptării oficiale a religiei catolice, domeniile deținute de strămoșii săi. Ipoteza este susținută de câteva indicii precum prezența însemnelor coroanei maghiare pe monedele sale⁹⁰ sau lipsa banilor maghiari de Severin în această perioadă. Ultima menționare în funcție a lui Ioan Treutel provine din 21 iunie 1376⁹¹, după care demnitatea va rămâne vacantă timp de 11 ani⁹².

Despre urmașul său, Dan I (1385–1386), care este pomenit în scaunul de domnie, începând cu 3 octombrie 1385, se afirmă că a reușit să recupereze avanposturile pierdute de Țara Românească,

⁷³ Ștefănescu 2001, 277.

⁷⁴ DRH, D, 95; Ștefănescu 1965a, 35.

⁷⁵ Papacostea 1988, 118.

⁷⁶ Pesty 1878, 6; HD I/2, p. 213.

⁷⁷ HD I/2, p. 207.

⁷⁸ Fejér IX/5, p. 627–628; HD I/2, 275.

⁷⁹ Engel 1996, 32.

⁸⁰ Thallóczy 1900, 614–615.

⁸¹ Kumorovitz 1983, 942; Engel 1996, 33.

⁸² DRH, D, 108.

⁸³ Fejér IX/5, 159; HD I/2, 242–243.

⁸⁴ Pesty 1877, 263.

⁸⁵ Panaitescu 2000, 232–233; Bunea 1910, 20.

⁸⁶ Ștefănescu 2001, 278.

⁸⁷ Fejér IX/5, 571–572; HD I/2, 274–275.

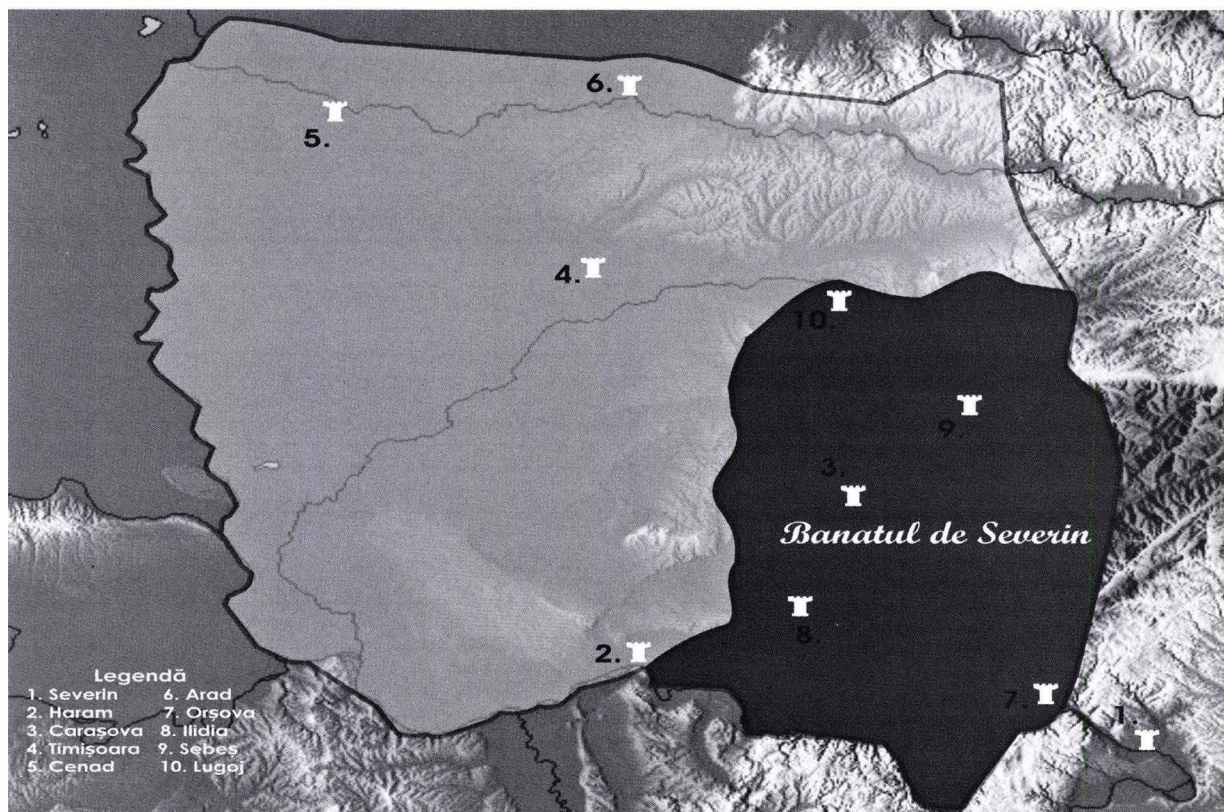
⁸⁸ Szabó 1872, 78; HD I/2, 276.

⁸⁹ Engel 1996, 63–84.

⁹⁰ Moisil 1924, 28–33. (http://digitool.dc.bmms.ro:1801/view/action/singleViewer.do?dvs=1345817375229-691&locale=ro_RO&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=vladislav%20i&adjacency=N&application=DIGIT OOL-3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true).

⁹¹ Fejér IX/5, 95.

⁹² Engel 1996, 32.

Harta 2. Banatul de Severin în deceniile șapte și opt ale secolului al XIV-lea, respectiv cumpăna secolului al XV-lea.

folosindu-se de criza dinastică și de războiul civil care izbucnise în Ungaria. Prin urmare Dan ar fi profitat de circumstanțele favorabile pentru a recuceri Severinul⁹³. În lipsa unor dovezi concrete nu putem accepta această opinie, în schimb nu excludem ipoteza ca voievodul muntean să fi moștenit cetatea de la înaintașul său, pe care a deținut-o apoi, până la moartea sa prematură, ivită în luptele purtate împotriva țarului Șişman. Mărturii pot fi considerate aceeași vacanță a demnității maghiare în perioada anilor 1376–1387⁹⁴ și informațiile despre circulația monetară de la cetatea Severin și împrejurimile sale⁹⁵. Cu toate că nu constituie dovezi incontestabile, tezaurile descoperite în această zonă adevăresc că și în timpul domniilor lui Radu I și Dan I au avut loc acumulări monetare⁹⁶.

Ediția din anul 1944 a monografiei dedicate lui Mircea cel Bătrân de către P.P. Panaitescu, reeditată în anul 2000 de Gheorghe Lazăr, consemnează faptul că, de la începutul domniei și până în mai 1388, stăpânirea voievodului român se rezuma doar la „*Ungro-Vlahia*”. Ipoteza era susținută de premisa că, până în acest moment, titlul său nu

cuprindea decât Țara Românească⁹⁷. Istoricul afirma că Mircea cel Bătrân a obținut banatul de Severin în anul 1388, așa cum ar dovedi titlul său din anul următor. Contextul ar fi fost favorabil, deoarece, între anii 1387–1388, Sigismund de Luxemburg era ocupat cu înfrângerea opozițiilor săi din vestul regatului. De aceeași ocazie a profitat și Polonia, care a ocupat fără lupte Galiția. Din această cauză, după suprimarea anarhiei nobiliare în Ungaria, Mircea încheie alianța cu polonezii⁹⁸. Opinia este susținută și în perioade mai recente⁹⁹. Totuși, în ciuda reactualizării sale a fost perpetuată și mențiunea eronată că banii maghiari ar fi rezidat între anii 1389–1393, în „*Banatul Timișoarei*”¹⁰⁰.

Însă, primul document care menționează banatul de Severin în titulatura domnitorului provine din 20 ianuarie 1390¹⁰¹. Acestei neconcluzențe i se adaugă confuzia dintre provincia care funcționa în timpul regatului maghiar și cea modernă, întemeiată de Imperiul Habsburgic. Ca urmare se impune precizarea că Banatul de Severin a avut o întindere teritorială care a fluctuat de-a lungul

⁹³ Ștefănescu 2001, 278.

⁹⁴ Engel 1996, 32.

⁹⁵ Stângă 2002, 33, 38, 39, 41; Stângă 1996, 149–152.

⁹⁶ Stângă 2002, 33, 38–39, 41; Stângă 1996, 149–152.

⁹⁷ Panaitescu 2000, 226–227.

⁹⁸ Panaitescu 2000, 234.

⁹⁹ Ștefănescu 2001, 281–282.

¹⁰⁰ Panaitescu 2000, 233.

¹⁰¹ HD I/2, 322; DRH, D, 122; Fejér X/1, 652.

secolelor XIII–XV. Dacă inițial acesta cuprindea ținutul cuprins între Munții Banatului și râul Olt, ulterior el se va restrânge la teritoriile districtelor privilegiate, cărora li se va adauga, în anumite momente, cetatea Severin. Interesant este faptul că, atâta vreme cât cetatea nu aparținea Ungariei, honorul Banatului de Severin era declarat vacant, iar districtele românești din zona montană intrau

sub autoritatea juridică a comitelui de Timiș, însă nu și sub cea administrativă a comitatului omonim. Astfel, o interpretare mai corectă a evenimentelor derulate pe parcursul secolului al XIV-lea presupune rezumarea honorului banilor maghiari la totalitatea cetăților pe care le va administra Sigismund de Losonc, câțiva ani mai târziu.

Tabel 1. Banii și stăpânitorii cetății Severin în secolele XIV–XV

Perioada	Bani și Domnitori	Referințe
1310? – IX 1330	Basarab I, voievodul Țării Românești	Holban 1981. 130–131.
IX–X 1330 – 13 IX 1341	Dionisie Szécsi	Engel 1996. 32.
19 XII 1342 – 5 XI 1349	Ștefan Losonci	Engel 1996. 32.
14 III 1350 – 2 II 1355	Nicolae Szécsi	Engel 1996. 32.
26 VI 1355 – 30 IV 1359	Dionisie Lackfi	Engel 1996. 32.
1359 – 1364	Nicolae Alexandru, domnitorul Țării Românești	
1364 – 20 I 1368 – 1375 ¹	Vladislau Vlaicu, voievodul Țării Românești	HD I/2. 144, 148; DIR B. 19, 23; Fejér IX/4. 148. DF 277387; DF 246234.
25 I 1376 – 21 VI 1376	Ioan Treutel	Engel 1996. 32
1376 – 1387	vacant ²	Engel 1996. 32
1382 – 1385	Radu I, voievodul Țării Românești	
1385 – 1386	Dan I, voievodul Țării Românești	Stângă 2002. 33,38,39, 41; Stângă 1996. 149–152. DRH D. 123.
11 II 1387 – 26 IX 1387	Ladislau Losonci cel Tânăr	Engel 1996. 32
11 II 1387 – 23 I 1388	Ștefan Losonci	Engel 1996. 32
23 IX 1388 – 16 III 1390	Ioan Kaplai	Engel 1996. 32
20 I 1390 – 6 VII 1391	Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești, <i>Seuerini Comes</i> ³	HD I/2. 322; Fejér X/1. 652. DRH D. 125.
29 IX 1390 – 30 XI 1391	Nicolae Perényi	Engel 1996. 32.
10 III 1392 – 14 III 1392	Gerebenci Szemere	Engel 1996. 32.
20 IX 1392 – 28 IV 1393	Bebek Detre	Engel 1996. 32.
7 III 1395	Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești	HD I/2. 359; Fejér X/2. 270.
1394 ⁴ – 28 V 1396	Vlad I Uzurpatorul, domnul Țării Românești, <i>Comes de Seuerinio</i>	HD I/2. 374; Fejér X/8. 414; Buzdugan <i>et alii</i> 1977, 29.
1397 – 23 XI 1406	Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești	DIR, B. 50–51.
1408 – 1409	Filipo Scolari	Engel 1996. 33.
1409 ⁵ – 31 I 1418	Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești	DIR, B. 50–58.
31 I 1418 – 18 III 1419 ⁶	Mihail I, domnul Țării Românești ⁷	DIR, B. 71–72. DIR, B. 90–91.
31 V 1419–XI 1419	Imperiul Otoman ⁸	Krassó III. 289; CT 1966. 32, 116, 164, 308, 342, 403, 445; Stângă 2002. 45, 92–94.
12 XI 1419 ⁹ – 1420	vacant ¹⁰	Engel, Tóth 2005. 105.
XI/XII 1419 – V 1420	Mihail I, domnul Țării Românești	DL 61355
25 VI 1420 ¹¹	Sigismund de Losonc, castelan de Severin	HD I/2. 511–512.
VII/VIII 1420 ¹² – 1421	Imperiul Otoman	V. Pervain 1976, p. 64–65.

Perioada	Bani și Domnitori	Referințe
1 VI 1421 – 1422 ¹³	Radu II Praznaglava, domnul Țării Românești	DIR, B. 75.
VI 1423 ¹⁴	vacant	
1423 – VII 1424 ¹⁵	Imperiul Otoman	
X 1424 – 1425	vacant	Temes I, 587
1426 ¹⁶	Dan II, domnitorul Țării Românești ¹⁷	DIR, B. 80.
1 II 1427 – 27 V 1428	Emeric Marcali	Engel 1996, 33.
1429 – 4 V 1435	Nicolae de Redwitz	Engel 1996, 33.
20 VI 1435 – 10 III 1436	vacant	Engel 1996, 33.
28 IV 1436 – 13 IV 1439	Frank de Tallóc	Engel 1996
27 IX 1439 – 15 III 1446	Iancu de Hunedoara	Engel 1996
27 IX 1439 – 8 X 1440	Ioan cel Tânăr de Hunedoara	Engel 1996
1445 – 1446	Nicolae de Újlak (1445–46)	Engel 1996
1446 – 23 III 1458	vacant	Teleki X., 553; DL 15117.
27 V 1459	Ladislau de Docz și Ștefan de Mâtnic	DL 45096.
XII 1461 ¹⁸ – 4 III 1465	vacant	Zichy X, 180; DL 55808.
4 III 1465	Ioan Pancrațiu de Dengeleg	DL 37226, DF 281272.
4 VI 1465	vacant	DL 34404.
2 I 1466 – 27 III 1466	Ioan Pancrațiu de Dengeleg	DL 15478; DL 15120.
27 VI 1466 – 3 VI 1475 – 1478	vacant ¹⁹	DL 24740; Krassó III, 437.
11 VI 1478 – 9 VII 1478	Ioan Erdő și Dominic Bethlen	Szörény III, 88; Krassó III, 443.
12 XII 1479 – 1 X 1480	Francisc Haraszty	DL 59667; DL 59936
1 X 1480 – 15 IV 1491	Andrei de Socol ²⁰	DL 45848; DL 59806.
19 XI 1491 – 5 XII 1491	Ladislau Ficior de Ciula	DL 63346 (Justh 1991, 145); DL 65976 (Balassa 1990, 162).
2 II 1492 – 13 IX 1492	Francisc Balassa de Giarmata	DL 39325; DL 65977 (Ballasa 1990, 445).
2 II 1492 – 29 IX 1494	George More de Ciula	DL 39325; DL 30446.
6 VI 1495 – 18 VI 1504	Petru Tarnok de Măciș	DL 11709; DL 34390; DL 46676.
6 VI 1495 – 13 X 1508	Jacov de Gârliște	DL 11709; Szörény III. 153.

¹ Potrivit autorilor DIR, B, I, domnitorul Vladislau Vlaicu ar fi pierdut cetatea Severinului în anul 1373, moment în care renunță la titlul de ban (DIR, B, p. 28). Însă, în același an este emis un ordin al comitelui de Timiș pentru a opri sarea importată din Țara Românească la Orșova (HD I/2, p. 213).

² Honorul Banatului de Severin nu a fost scos din rândul demnităților coroanei maghiare atunci când cetatea Severinului a intrat în stăpânirea domnitorilor Țării Românești, astfel că documentele cancelariei păstrau următoarea mențiune: „*honorem banatum Zeuriniensis vacante*”. Preponderent, aceste vacanțe ale demnității corespund perioadelor de timp în care domnitorii Țării Românești se intitulau „Bani ai Severinului”: 1376–1387; 1393–1408; 1409–1426 (Engel 1996, 32–33).

³ Cu toate că, între titlurile lui Mircea cel Bătrân, enumerate

cu ocazia tratatului de la Lublin încheiat cu regele Poloniei în anul 1390, se regăsește și cel de Comite de Severin, considerăm că cetate nu se afla în mâinile domnitorului român, deoarece, în această perioadă, activitatea banilor maghiari de Severin este binecunoscută. Același titlu este menționat și cu ocazia reînnoirii tratatului din anul 1391, însă doar în corpusul de documente al colecției Hurmuzaki, deoarece la Fejér acesta nu se regăsește (HD I/2, p. 334; Fejér X/8, 340). În schimb, cu ocazia încheierii tratatului de la Brașov, din anul 1395, domnitorul român poartă de această dată titlul de *Banus de Zeurin* (HD I/2, 359; Fejér X/2, 270).

⁴ Nu excludem ipoteza că începând din anul 1393 sau cel următor cetatea Severin să fi intrat în stăpânirea otomanilor, în contextul luptei de la Rovine și a înlăturării lui Mircea cel Bătrân de la conducerea Țării Românești.

- ⁵ La data de 11 martie 1409, demnitatea de ban de Severin nu apare în titulatura lărgită a domnitorului.
- ⁶ În 24 IV 1419 Banatul de Severin este vacant (DL 10753).
- ⁷ Primul document care atestă stăpânirea sa asupra Severinului provine din 10 iulie 1418, iar ultimul din 18 martie 1419.
- ⁸ Izvoarele scrise sugerează că, în deceniile trei și patru ale secolului al XV-lea turcii otomani au ocupat pentru perioade scurte de timp cetatea Severin. Mărturiile directe care susțin această ipoteză sunt furnizate de cronicile otomane. Primul care susține că, după cucerirea cetăților din Țara Românească (Isaccea, Enisala și Giurgiu), sultanul Mahomed I Celebi (1403–1421) a ocupat și cetatea Severin este cronicarul Şükrüllah bin Şehabeddin Ahmed, contemporan cu aceste evenimente. Aceleași informații se regăsesc în cronică scrisă puțin mai târziu de Mehmed Neşri. Cucerirea cetăților din Țara Românească este confirmată și de către cronicarul Idris Bitlisi care, însă, omite să menționeze situația Severinului, cu toate că prezintă mai detaliat campania militară a sultanului Mahomend I din Ungaria. Considerată una dintre cele mai amănunțite cronici otomane, lucrarea lui Sa'adeddin Mehmed Hodja Efendi intitulată Tadj Üt Tevarih oferă unele detalii despre ocuparea Severinului, precum că, după pierderea cetății, ungurii au trimis o solie la Poartă, formată din trei nobili. Totuși această cronică a fost redactată în ultima decadă a secolului al XVI-lea, autorul său folosind mai multe izvoare turco-orientale, printre care și cele ale cronicarilor menționați mai sus. Pe urmele sale cronicarul Mustafa Ali afirma că regatul maghiar s-a oferit să plătească tribut pentru obținerea păcii. Înfrăurirea izvoarelor menționate este evidentă în cazul cronicarilor otomani din secolului al XVII-lea, precum Mehmed bin Mehmed sau Kodja Husein, care redau cauzalitate dintre cele două evenimente: cucerirea cetății Severin urmată de solia de pace a maghiarilor. Însă, în ciuda popularității acestui episod în rândul cronicarilor otomani, nu mai sunt consemnate alte mențiuni privitoare la cetatea Severin în veacul al XV-lea. (CT 1966, 32, 116, 164, 308, 342, 403, 445). Spre deosebire, informațiile furnizate de documentele maghiare conțin referiri la campaniile din zona Severinului împotriva otomanilor, precum și activități de reparare a cetății, fără a preciza concis momentele în care cetatea a fost ocupată de otomani.
- ⁹ La sfârșitul lui octombrie 1419 regele Sigismund de Luxemburg se afla în tabăra militară de la Posada, localizată în apropierea cetății Orșova, iar la data de 12 noiembrie intră în cetatea Severin, unde va rămâne timp de nouă zile. Potrivit unei opinii mai vechi, regele ar fi cucerit Severinul din mâinile domnitorului român, cu toate că sunt citate aceleași cronicari otomane. Nelămuriri prezintă și descrierea evenimentelor din partea sud-estică a regatului, precum cele două atacuri otomane din vara respectiv toamna anului 1419 (Ghiață 1974, 89–91).
- ¹⁰ Într-un document emis la data de 8 XII 1419 honorul banatului de Severin este vacant (DL 61355).
- ¹¹ Însă nu există informații concrete care să certifice faptul că domnitorul Mihail a redobândit cetatea Severin la sfârșitul anului 1419 sau prima jumătate a celui următor.
- ¹² La data de 19 IX 1420 este menționat un familiar al lui Filipo Scolari care se afla împreună cu seniorul său în campanie militară împotriva otomanilor (Zichy VI, 633).
- ¹³ *Istoria Românilor*, 804.
- ¹⁴ Câteva documente emise în perioada cuprinsă între 24

aprilie – 11 iunie 1423 consemnează amânări de procese datorită campaniei antiotomane conduse de Filipo Scolari (Engel 1987, 83, nota 129).

- ¹⁵ La începutul lunii iulie 1424 (DL 74006) este amintită expediția militară a lui Filipo Scolari în zona Severinului, despre care regele afirma, într-un document emis la data de 16 X 1424 (HO 1865, 317) că avea ca scop repararea și refacerea castrului Severin. La acea dată cetatea se afla în mâinile condotierului florentin așa cum atestă un document emis la 15 X de către unul dintre vicecomiții de Timiș. Potrivit mărturiei sale documentul a fost scris la Severin (Temes I, 587; DL 54402). De asemenea la data de 27 X Filipo Scolari emite un document în tabăra aflată *ante castrum Zeuriny* (ZsO., XI, 490–491, doc. 1201; DL 87979). Alte dovezi, de această dată indirecte, ale luptelor de la Severin, desfășurate în toamna anului 1424 sunt amănările unor procese din motive militare (ZsO., XI, 469–471).
- ¹⁶ *Istoria Românilor*, 2001, 804.
- ¹⁷ Stăpânirea sa asupra Severinului este confirmată de un document care provine de la sfârșitul anului 1426.
- ¹⁸ În acest an diplomele nu mai păstrează demnitatea banului de Severin în rândul onorurilor țării.
- ¹⁹ Între anii 1474–1475, demnitatea banului de Severin nu este menționată în rândul onorurilor țării (DL 88555; DL 74518; DL 88570; Pesthy 1882, 437).
- ²⁰ În anul 1481, alături de Francisc Haraszy, ban de Severin era Bartolomeu de Pathochy (DL 59680).

BIBLIOGRAFIE

Achim 2006

V. Achim, *Istoria unei provincii de frontieră: Banatul de Severin în secolul al XIII-lea, în A. A. Rusu (ed.), Secolul al XIII-lea pe meleagurile locuite de către români, Cluj-Napoca (2006).*

Achim 2008

V. Achim, *Politica sud-estică a Regatului Ungar sub ultimii arpadieni*, București, (2008).

Baumgarten 1902

F. Baumgarten, *Forrástanulmányok Nagy Lajos és Velence történetéhez. Századok*, XXXVI (1902). 1–20, 112–130, 326–346, 428–443.

Benda et alii 2001

Gy. Benda, I. Bertényi, J. Póró, *Thuróczy János. A Magyarok Krónikája*, Budapest, (2001).

Brătianu 1945

Gh. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, București (1945).

Bunea 1910

A. Bunea, *Stăpânii Țerii Oltului. Academia română, discursuri de recepție*, XXXIV, București, (1910).

Buzdugan et alii 1977

Gh. Buzdugan, O. Luchian, C.C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București (1977).

- Cîmpina, Pascu 1962
B. Cîmpina, Șt. Pascu, Desăvârșirea procesului de formare a statului Țara Românească și consolidarea sa. A. Oțetea (coord.), *Istoria României*, vol. II, București, (1962).
- CT 1966
Cronici turcești privind țările române, vol. I, editori M. Guboglu, M. Mehmet, București, (1966).
- DF
Magyar Országos Lévéltár, Diplomatikai Fényképgyűjtemény.
- DIR, B
Documente privind istoria României, B, Țara Românească, vol. I, București, (1953).
- DL
Magyar Országos Lévéltár, Diplomatikai Levéltár.
- DRH, D
Documenta Romaniae Historica, D. Relații între Țările Române, vol. I, București (1977).
- Engel 1987
P. Engel, Ozorai Pipo. F. Vadas (ed.), *Ozorai Pipo emlékezete*. Múzeumi Füzetek. Szekszárd, 1987.
- Engel 1988
P. Engel, Az Ország Újraegyesítése. I. Károly küzdelmei az oligarchák ellen (1310–1323). *Századok*, 122 (1988), nr. 1–2, 89–132.
- Engel 1996
P. Engel, *Magyarország világi Archontológiája 1301–1457*, vol. II. Budapest (1996).
- Engel, Tóth 2005
P. Engel, N. C. Tóth, *Királyok és Királynék itineráriumi (1382–1438)*. Budapest (2005).
- Engel et alii 2005
P. Engel, Gy. Kristó, A. Kubinyi András, *Magyarország Története 1301–1526*. Budapest (2005).
- Fekete Nagy 1990
Fekete Nagy Anral, *A Balassa család levéltára 1193–1526*, ed. I. Borsa, Budapest, (1990).
- Fejér 1829–1844
Gy. Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, I–XI. Budae (1829–1844).
- Giurescu 1973.
D. C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV–XV*. București (1973).
- Giurescu 2000
C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. I. București (2000).
- Ghiață 1974
A. Ghiață, Condițiile instaurării dominației otomane în Dobrogea. *Studii istorice sud-est europene* 1 (1974), 89–91.
- Györffy 1964
Gy. Györffy, Adatok a románok XIII. századi történetéhez és a román állam kezdeteihez. TSz, 7 (1964), nr. 3–4, 537–545.
- HO
I. Nagy, I. Páur, D. Véghely, *Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius*, vol. I. Győr (1865).
- Halic 2003
B. A. Halic, *Pace și război în Țara Românească în secolele XIV–XVI*. București (2003).
- HD I/1–2
Densușianu N., (colecția Hurmuzaki), *Documente privitoare la istoria românilor*, I–II. București 1887–1890.
- Holban 1962
M. Holban, Contribuții la studiul raporturilor dintre Țara Românească și Ungaria Angevină (Problema stăpânirii efective a Severinului și a suzeranității în legătură cu drumul Brăilei). RI, 15 (1962), nr. 2, 315–347.
- Holban 1967
M. Holban, Despre raporturile lui Basarab cu Ungaria Angevină și despre reflectarea campaniei din 1330 în diplomele regale și în „Cronica pictată”. RI, 20 (1967), 3–73.
- Holban 1981
M. Holban, *Din cronica relațiilor româno-ungare în secolele XIII–XIV*. București (1981).
- Iosipescu 1980
S. Iosipescu, Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos de la invazia mongolă (1241–1243) până la consolidarea domniei a toată Țara Românească. Războiul victorios purtat la 1330 împotriva cotorpirii ungare. *Constituirea statelor feudale românești*. București (1980).
- Istoria Românilor 2001
Domni, voievozi și principii în Țările Române până la începutul secolului al XVII-lea. *Istoria Românilor*, vol. IV, București (2001).
- Justh 1991
I. Borsa, *A Justh család levéltára 1274–1525*. Budapest (1991).
- Kristó 2003
Gy. Kristó, I. Károlyi királyi harcai a tartományurak ellen (1310–1323). *Századok*, 137 (2003), nr. 2.
- Kumrovitz 1983
B. L. Kumrovitz, I. Lajos királyunk 1375. évi

havasalföldi hadjárata és a török háborúja. *Századok*, 117 (1983), 299–344.

Miklós 1934

Z. Miklós, *A magyar király tengeri hajóhada a közép-korban*. Budapest (1934).

Onciul 2006

D. Onciul, Radu Negru și originile principatului Țării Românești; Idem, *Originile principatelor române. Cărți de Căpătâi. Dimitrie Onciul (1856–1923). Scrieri Ales*. București (2006).

Panaiteescu 1969

P. P. Panaiteescu, *Introducere la istoria culturii românești*. București (1969).

Panaiteescu 2000

P. P. Panaiteescu, *Mircea cel Bătrân*, ed. II. București (2000).

Papacostea 1988

Ș. Papacostea, *Geneza statului în evul mediu românesc*. Cluj-Napoca (1988).

Papacostea 2001

Ș. Papacostea, *Evul mediu românesc. Realități politice și curente spirituale*. București (2001).

Pascu et alii 2001

Șt. Pascu, N. Constantinescu, Șt. Ștefănescu, Cucerirea independenței Țării Românești și a Moldovei. *Istoria Românilor*, vol. III. (2001).

Pervain 1976

V. Pervain, Lupta antiotomană a Țărilor Române în anii 1419–1420. *AILA* 19 (1976), 55–79.

Pesty 1877

F. Pesty, *A szörényi Bánság és Szörény vármegye története*, vol. I. Budapest (1877).

Pesty 1878

F. Pesty, *A Szörényi bánság és szörény vármegye története*, vol. III. Budapest (1878).

Pesty 1882

F. Pesty, *Krassó vármegye története*, vol. III, Budapest (1882).

Rusu 2005

A. A. Rusu, *Castelarea Carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII–XIV)*. Cluj-Napoca (2005).

SRH I

Scriptores rerum Hungaricarum veteras et genuinii, vol. I. Wien, (1766).

Stângă 1996

I. Stângă, *Circulația monetară la cetatea Severinului (secolele XIII–XVI)*. CN, VII (1996), 149–152.

Stângă 2002

I. Stângă, *Cetatea Severin și tezaurile sale (secolele XIV–XV)*. *Tezaurul de la Dudașul Schelei Drobeta Turnu Severin*. Reșița – Drobeta Turnu Severin (2002).

Szabó 1872

K. Szabó, *Székely oklevéltár*, vol. I. Kolozsvár (1872).

Ștefănescu 1965a

Șt. Ștefănescu, *Bănia în Țara Românească*. București (1965).

Ștefănescu 1965b

Șt. Ștefănescu, L'institution de la dignité de ban en Valachie. *RRH* (1965).

Ștefănescu 1970

Șt. Ștefănescu, *Țara Românească de la Basarab I „Întemeietorul” pînă la Mihai Viteazul*. București (1970).

Ștefănescu 2001

Șt. Ștefănescu, În apărarea țării și a Creștinătății. Țările Române în ierarhia medievală a statelor europene. *Istoria Românilor*, vol. IV, București (2001).

Teleki X

J. Teleki, *Hunyadiak kora Magyarországon*, vol. X. Pest (1853).

Temes I

Pesty Frigyes, *Temesvármegye és Temesvár város története. Oklevelek Temesvármegye és Temesvár város történetéhez*, vol. IV. T. Ortway (ed.), Pozsony, (1896).

Thallóczy 1900

L. Thallóczy, Nagy Lajos és a Bulgár Bánság. *Századok*, XXXVI (1900), 614–615.

Zichy

I. Nagy Imre, *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idős ágának okmánytára*, vol. VI–X. Budapest (1894–1907)

ZsO

T. Neumann, C. N. Tóth, *Zsigmondkori oklevéltár*, vol. XI. Budapest (2009).